Hasparren
observation
à la dernière page de ce cahier

34.

Hasparren

Guiristino Doctrina
Aita Gaspar Astete Jesuitac
Erdaraz escribitua

34

chazparneco lengoyan

Guichtino Dotrina.

Guichtino Dotrinaan Declaracionia galdez eta arrapostuz.

Guichtino cia? Bai, Jincuaan graciaz. —— Noonganic ican duçu Guichtinuaan icen seindu hoi? J. cristo gue Jaunaan ganic. —— Ce erran nahi du Guichtinuac? Cristoon guicona. —— Cer aitcen duen Cristoon Guiconaz? J. Cristoon fedia duena Batheinuan errecitic, étahaan cerbitceurat eratchikia dena. —— Com da Guichtinuaan seinalia? Khuutce Seinduia. —— Certaco? Seinalatcen diilacotz J. Cristo gue crosteco khuutcefjicatuia. —— Com-bat guisetaat Guichtinuac iten du seinale hoi? Bietaat, Jauna. —— Com dia? Ceinatcia eta santiguatcia. —— Cer da ceinatcia? Eren-escuneco erhi-behatcaz hiru khuutce itia: ~~copetan~~ belarrian, ahuan eta bulharretan, Jincoa Jaunaakin mintço-guiilaic. —— Lacuts nola? Khuutce Seinduiaantseinalia gatic, gue + etsaietaic beira guitcaçu + gue Jauna eta Jincua. —— Certaco ceinatcen cia ~~copetan~~ belarrian? Jincuac beira guitcan goguetagaichtuetaic? —— Certaco ahuan? Jincuac beira guitcan elhe gaichtuetaic. —— Certaco bulharretan? Jincuac beira guitcan obra eta guticia gaichtuetaic? —— Cerda santiguatcia? Eren-escuneco bi erhiez khuutce bat itia, copetatic bulharretaino, eskerreco sorbaldatic escunecoaino, mintço guiilaic Trinitate-Seinduiaakin. —— Lacuts nolaz? Aitaan eta Semiaan eta Izpiritu-Seinduiaan icenian. Halabiz. —— Noiz in behar da khuutciaan seinalia? Lana hastian, bekhatietan, tentacione ~~tan~~ edo hirriscuetan, eta becibi ohetic jeikitcian etchetic athecatcian, Elicçan sartcian, jateacuan eta lokhar aitcinian. —— Certaco hain arduria? Ceen nun nahi eta noiz nahi gue etsaiec atacatcen eta persecutatcen beikituzte. —— Com dia etsai horiic? Munduia, debruia eta haraguia? —— Khuutciac badu bear etsai horien garhitceco indarria? Bai, Jauna. ——

Nundic du indar hori? J. Cristoc Khuntciaan gainian hilez (contentuz) garhitu ditiela cotz. —— Khuntcia adoratcian ce erraiten dun? Adoratcen eta benedicatcen citun, Cristo, duculacotz gure Khuntce Seinduiaz cori mundua. ——

~~~~~~~~~~

Guiichtino Dotrinaan Phartimena:

Ikhusi dun Guiichtino ciila eta nuntcatu guia Guiichtinuan icenaz eta seinaliaz. Erraacut oai cembat gauça jakin behar ditiin guiichtino adimendunat hetduiac. Lau gauça, jauna. —— Coin dic? Jakin behar du lehen bicicoic ce sinhetsi behardiin, bigarreneccoic, ce behardiin galdatu, hirugarreneccoic, ce in behardiin; lau garreneccoic, ce behardiin errecebitu. —— Nola jakiin du ce behardiin sinhetsi? Ikhasiz Creduna eta federzco artiauluiac. —— Nola jakiin du ce behardiin galdatu? Ikhasiz Gur Aita eta bertce Elicaan othoitcac. —— Nola jakiin du ce in behardiin? Ikhasiz Jincuaan eta Elicaan Manamenduiac eta Misericordiazco obrac. —— Nola jakiin du ce behardiin errecebitu? Ikhasiz Elicaan Seinduiaan Sacramenduiac.

~~~~~~~~~~

Dotrinaan lehen Phartia, cointan eacusten beitia Creduna eta federzco Articuluiac

Noc erran ciin Credo? Apostaluiec, jauna. —— Certaco? Guiichtinuen fede Seinduiaz irguitceco. —— Eta gue certaco erraiten ducu? Guiichtinuec duun fedehunen campoat aguerteco. —— Cer da fedia? Ikh ez duunaan sinhestia. —— Ikhusi ciniin J. Cristo sortcen? Ez, jauna. —— Ikhusi ciniin hiltcen eta Cerraieta

igaiten? Ez, Jauna. —— Sinhesten ditutzu horiec?
Bai, Jauna, sinhesten ditut. —— Certaco? Ceen
Jincoac Eliça Ama Saindu'iai eracutsi beitio, eta Elicac
guri. —— Com die quirichtino beçala dauzcatzun eta
sinhesten ditutzan eguiac? Erromaco Elicac dauzcanac
eta sinhesten dituinac. —— Com die hac eta cuc dauzcat-
-ceiinac eta sinhesten ditutceiinac? Federco articulu bee-
-ciac Creduan dien becala. —— Cerdie federco articuluiac?
Hec dia federco mishterio printcipalac. —— Certaco dia
federco articuluiac? Gue Jinco-Jaunaan eta J. Cristo gue
eostiaan ecantceco. —— Cer da Jincua? Jincua da aiphaeta
aima ditaaken gaucaic hobeena eta miragarriena, Jaun bat
infinituki ona, bothcetsuia, cuhurra, ceiala, gaucaguciien
hastapena eta akhaantea. —— Nor da Trinitate Saindua?
Hua da Jincua bera, Aita, Semia eta Izpiritu-Saindua, hiru
presunetan Jinco bakhar bat iten duiena. —— Aita Jinco da? Bai,
Jauna. —— Semia Jinco da? Bai, Jauna. —— Izpiritu-Saindua
Jinco da? Bai, Jauna. —— Hiru Jinco dia bear? Ez, ez da
Jinco eguiazco bat baicic. —— Aita Semia da? Ez, Jauna. ——
Izpiritu-Saindua Aita edo Semia da? Ez, Jauna. —— Certa-
-co? Ceen hiru Presuna iten beitute, nahiz Jinco bakhar bat
dien. —— Nola da Jincua gucis bothcetsuia? Iten diilacotz
bee botheriaan medioz nahi diingucia. —— Nola da Createa-
-lia? Ezdeusetaic in ditiilacotz gauca guciac. —— Certaco
Jincoiac Createu du guicona? Bici huntan cerbitça ceçan eta hartaz
goça cain bethierceco biciteian. —— Nola da Salbatcailia?
Gracia emaiten diilacotz eta barkhatceen bekhatuia. ——
Nola da Lorificatcailia? Loria emaiten diilacotz haan
gracian iraunten diinai. —— Jincuac badu gue beçala gorphutz
itchuraic? Jinco beçala ez, Izpiritu hutsa diilacotz; bainan guicon
becala bai. —— Trinitateco hiru presunetaic com in içanda
guicon? Bigarrena, coina beita Semia. —— Aita in içan
da guicon? Ez, Jauna. —— Izpiritu Saindua? Ez, Jauna. ——
Com bàa? Bakharric Semia, coina guiçon inic deitcen beita
Jesu-Cristo. —— Cer da bear Jesu-Cristo? Jinco biciaan
Semia, guiçon ina gu eosteco eta guri nola bici behar guiin
bee etsempluiaz eracusteco. —— Ce erran nahi du Jesusec?
Salbatcailia. —— Certaic salbatu gitu? Bekhatutic eta
debruiaan gathibotasunetic. —— Ce erran nahi du Cristoc?
Ganteutuia. —— Certaz içan da ganteutuia? Izpiritu-Sain-
-duiaan dohainez eta graciez. —— J. Cristo gue Jauna nola
conteeltu izan da eta sorthu da Ama-Birjinaiangatic?

Jincuac hoi obratu du miaculuzco eta naturalecaz goraaco moto batian. —— Nola in ican da smaculuzco obra hoi? Izpiritu Seinduiac Ama Birjinaan ekraietosco odoli garbienetic moldatu du gorphutz bat; ordenetaic arimaatin; arima eta gorphutz hua elgarrekin bat nic juntatu ican dial Trinitateco bigarren Presunai eta gisa hortan in ican da Jinco-Guitona. —— J. Cristoan Ama bethi Birjina bicican cen? Bai, Jauna. —— Certaco hil nahi ican cen J. Cristo Khurutce baten gainian? Gu bekhatutic eta heriotcetic libratecco. —— Cer aitcen duen diocunian hil onduan jeutsi cela ifernuat? Ez dut aitcen damnatuiac dauden tokiat juan cela, bainan bai justuiac auden eta Abrahamen egoitea deitcen de Limbuetaat. —— Nola jeutsi cen? Bee arimaaeta jincotasunian. —— Eta haan gorphutca nola guelditu cen? Jincotasunaakin juntatuia. —— Nola phiztu cen hirungarren eguinian? Haan gorphutca eta arimaloriaz bethia elgarretaat juntatcen cielaic, behince ez hiltecco. —— Nola igan cen ceruetaat? Bee botheriaz. —— Ce erran nahi du athrabe dagola jarria Ait Eternalaan escunian? Jinco becala Aitac becembat loria badiila eta guicon becala nehoc baino guehioo. —— Noiz jiin da bicien eta hilen jujatecat? Munduiaan akhaantean. —— Eta orduan hil guciec phiztu behardute? Bai, jauna, lehenooco gorphutzs berekin. —— Ce sinhestandueu diocunian: sinhestendut Seinduien Phartalietasuna? Guiichtino fidel gucie pharte bautela elgarren onthasun izpiritualetan, gorphutzes beraan membroac becala, coina beita Eliça. —— Cer da Eliça? Hua da Guiichtino fidel gucien bilkhura, coina Buruaguia beita Erromaco Aita-Seindina. —— Cer da Aita-Seindina? Hua da Erromaco Aphez-Nausia, lurrian J. Cristoon Bicario edo Lekhucoa, gucie obeitu behar duuna. —— Creduaz eta Articuluiez landa sinhesten duçu bertce deusic? Bai, jauna, Escritura-Seinduian diran gucia, eta jincuac bee Elicai eacutsi dituin guciac. —— Cordie gauca horic? Hoi ez galda ni becalaco ignorant bati. Elicac batu bee Dotorrac, ihardestendakitenac. —— Ontsa diocu Dotorrer ciila eta ez cutauri behatcen fidatcen federzco gauca gucietan. Aski da cuetcat federzco Articuluien emaitia, Creduandian becala.

Dotrinaan bigarren Phartia, cointan eacusten beite cer behar duun galdein eta Eliça Ama Seinduiaan othoitçac.

Ikhusi dituu lehen phartian sinhetsi eta eçautu behar dituun eguiac. Guacen bigarrenera, cointan ikhasico beituuce behar duun galdatu.

Noc erran ciin Gur-Aita? J. Cristoc, Jauna. —— Certaco?

Guri otthoitz iten eacusteco. —— Cer da Otthoitça?
Hua da Jincuaan ganat bihotçaan altchatcia eta
hai graciai galdatcia. —— Gur-Aita erraitian
noiz nintco cia? Jinco-Jaunaakin. —— Nunda
Jinco-Jauna? Lekhu guzietan, eta beeziki Cerujan
eta Aldareco Sacramendu Saindujan. —— Cein da
otthoitcetan hobeena? Gur-Aita. —— Certaco?
J. Cristoc berac bee ahor errana içana delacuan,
Apostolüec galdatuic. —— Certaco oaino? Ceen
carzi gald. beititu caitatiaan gaiuian jincatuiac.
—— Çoin dia? Lehena: Erail bedi saindutiçue
icena. —— Ce galdatcen duçu hitz horiez? Jin-
-cuaan icen saindua icun dain nunduguciaan
ecautuia eta ohoratuia. —— Çoin da bigarrena?
Ethor bedi çue erresuma. —— Ce galdatcen duçu
hitz horiez? Jincuac erreina deceala gur-ari-
-metan bee graciaz et eman decaucun hil ondoan be-
loria —— Çoin da hirugarrena? Ein bediçue
borondatia Cerujan beçala lurrian ere. ——
Ce galdatcen duçu hitz horiez? —— Jincuaan
natia in decaula lurrian, Cerujan dohatsuiec
iten duten beçala. —— Çoin da laugarrena?
Iguçu egun gue eguneco oguia. —— Ce galdatcen
duçu hitz horiez? Eman ditçaula Jincuac
gorphutceco behar ditunnac eta arimaantçat
gracia eta Sacramenduiac. —— Çoin da
bosgarrena? Barkhia cautçu gue corrac gue
gue cordunei barkhatcen dittegun beçala.
—— Ce galdatcen duçu hitz horiez?
Jincuac gue bekhatuiac barkhia ditçaula,
gue ofentsatu edo bidegabe in dauçutener
barkhatcen dugun beçala. ——

Çon da seigarrena? Ez guitçaçula utz tentamenduetan erortceat. ——— Ce galdeitcen ducu hitz horiez? Jincoac ez guitçalautz erortceat ez et-ce consentitceat debruiac be-khatu inaartceco igortcen daizcun tentacione eta goguetan gaichtuetan. ——— Çon da çazpi-garrena? [redacted] Baina beira guitçaçu gaitz-ectic. ——— Ce galdeitcen ducu hitz horiez? Jincoac beira guitçala gorphutceco et-arimaco gaitz eta hirrisca gucietaic. ——— Certaco erran ten ducu bekhenic: Gure Aita? Jincoai bihotçea altchatceco eta umiltasunekin beçala sitantciarekin ce othoitz itceco. ——— Ce erran nahi du Amenakha bedi? ——— Çon othoitz beeciki iten dioçu Ama Birjinai? Agur Maria eta Salve! Noc erran cien: Agur Maria? Gabriel Aingue-ruiac juan cerian Mariaan salutatceat. ——— Noc erran cien Salve? Elica-Ama Seinduiac du erreceitu. ——— Certaco? Ama-Birjinaan medioz graciac galdatceco. ——— Agur Maria edo Salve erraiten duçunian, nookin mintço cia? Birjina Maria Seinduiaakin. ——— Nor da Birjina Maria Seindaia? Hura da Andre bat Borthutez bethia, jin-cuaan Ama dena eta Ceruian daona. ——— Eta Aldarian daona nor da? Hura da Ceruian daonaan itchura edo iduri bat. ———

Certaco dao Aldarian? Hua ikhusir Ceruian daonar or-
-hoitgiten eta haan itchura delacotz erresp[e]tu behar de-
-çogun. —— Gauça bera in behar da Bertce Seinduiac
Imajiner et Erlekier[redacted] Ainguerujiac eta Seinduiac othoiztu behar ditugu?
[redacted]? —— Bai, jauna, ararteco baten[redacted] be-
-cala. —— Cer dia Ainguerujiac? Izpiritu dohatsu batçu,
Jincuar Ceruian gocatcen daudenac. —— Certaco Jincuac
creatu ditu? Haan eternitate gucian laudatceco eta
benedicatceco. —— Certaco oaino? Haan ministro becala
Elicaan goornatceco eta guiçonen beiratceco. —— Bear
cuc baucu Ainguerru guardiaco bat? Bai, jauna, eta ba-
-khotchac badu beria. —— Bear debocione handia
içan ecoçu eta hai gomendacite eun gucier.

Dotrinaan hirugarren Phartia, çointan eacusten
beita ce in behar den.

Ikhusi duu ce behar duçun sinhetsi eta galdein. Ikhus
decaun oai ce behar duçun in
Cbin da Jincuaan Leguiaan lehen Manamenduia? Jinco
bat adoracaçu, halaber maitha osoki. —— Noc maitha-
-tcen du Jincua osoki? Haan manamenduiac beiratcen
ditiinac. —— Cer da Jincuaan maithatceia osoki? Gauça
guciac galdu nahiago icartia, Jincua ofentsatuco dan baino
lehen. —— Certaat oaino obliatcen guitu manamendu
hunec? Haan bakharric erresp[e]tuic handienaakin adoratcerat
fede bici batekin haan baithan sinheste et esperantça
dutilaic. —— Noc bekhatu iten du manamendu
hunen contra? Idola edo Jinco faltsuetan sinhestia
diinac eta hec adoratcen ditiinac. —— Noc oaino?
Superstitcione edo sorguinkerietan sinhestia diinac, eta
hetar usaia iten diinac. —— Coin da bigarren Ma-
-namenduia? Juramentuic ez duçu ez cinic inen faltsoki banoki.
—— Noc iten du juramentua banoki? Juramentu iten
diinac eguiaan edo çucentasunaan contra edo beharric
gabe. —— Bekhatu da creaturen gatic juramentu itia?
Bai, Creaturen gainean in juramentua Creatçailiaan gai-
-nian ina beita. —— Ce in behar da juramentu banoki
ez iteco? Ez edo bai erraiteat usatu, J. Cristoc eacuste
daucun becala. —— Coin da hirugarren Manamenduia

Igandiac beira catçu, jaunaren cerbitçadeboki. ——
Nôc beiratcen ditu Igande-Phestac? Meç-osoa
intcutan diinac eta beharric gabe lanian artcen ez
direnac. —— Cein da laugarren Manamenduia?
Ait-Amac ohora catçu, bici citean lucequi. —— Nôc
ohoratcen ditu Ait-Amac? Errespetatcen, obeitcen eta
behar orduetan laguntcen ditiinac. —— Norbertzeic
aitcen duçu Ait-Ama icenian? Adinez, dignitatez eta
emplegüz gue hausi diinac. —— Cein da bosgarren
Manamenduia? Nehor obraz hilen ez duçu ez coon-
-datez gaichtoki. —— Ce manatcen dute hitz horiic?
Nehori gaizkiic ez itia, ez hitcez, ez obraz ez eta ezegu-
-ticiaz. —— Cein da seigarren Manamenduia? Paillardi-
-çaric inez ez duçu, obraz ez gogoz likhiski. —— Cer
canen hitz horiez manatuia? Garbi ican giten gogoz,
hitcez eta obraz. —— Cein da çazpigarren Manamen-
-duia? Bertceena ebatsico ez duçu, ez atchikico injus-
-tuki. —— Ce manatcen daucute hitz horiic? Bertce-
-ena ez edekitcia, ez ere guticiatcia, jabiaan nahiaan
bortcha. —— Cein da corteigarrena? Lekhucotasu-
-nic ez duçu, ez hitz erranen faltsoki. —— Cer çauen
manatuia hitz horiez? Ez arinki lagunaz gaizki ju-
-iatcia ez mintcatcia, ez eta ere mintco diinac entcutia.
—— Nola hausten da Manamendu hau? Arraçoinic ga-
-be juiamendu gaichtuac inez, lagunai fam-ona
edekiz, segretuiac aguertuz eta guezur erranez. ——
Ce debecatcen daucute bedeatcigarren eta hamargarren
Manamenduiec? Haraguireco placeren eta bertceen
onthasunen guticia gaichtuac.

Elicaan Manamenduiac bortz dia.

Lehena: Igande-Phestetan Meç-osoa intcutia.
Bigarrena: Urthian behin bedeen cofesatcia, edo lehe-
-nago [redacted] hiltceco [redacted] hirriscuian baguia, edo
communiatu behar badun. —— Hirugarrena:
Pasaco Pharcuetan communiatcia. Laugarrena:
Eliça ama seindiac manatu barurac atchitcia.

Bosgarrena: Detchem- eta Primiciac Elicai pa-
-atcia. —— Manamendu bera francesezco guisan.

1°. Meça seindua entçun eçaçu,
Phest- Igandetan deboki.
2°. Bekhatuiac cofesa çatçu,
Urthian behin osoki.
3°. Gorphutz seindua errecoi çatçu
Phazcoz bedear umilki.
4°. Gartha-Bichiliac baruztçatçu
Ezaicun- ere osoki.
5°. Detchem- eta Primiciac paaçatçu
Elicai cucenki.

Certaco dia Manamendu hoc? Jincuaan leguiaan
hooki beiratceco. ——

Misericordiazco obrac hamalau dia: çazpi iz-
-piitualac edo arimai behatcen diinac, eta
çazpi corporalac edo gorphutcai behatcen diinac.
Arimai behatcen diinac hanc dia: Lehena, ez
dakiinai eracustia; bigarrena, behar diinai abisu
onen emaitia; hirugarrena, gaizki dabilanaan cor-
-reitcia; laugarrena, Gaizki-iliai barkhatcia; bos-
-garrena, Nahigabian danaan contsolatcia; seigarrena,
lagunaan hutsac eta flakhecac pacientki jasatia;
çazpigarrena, bicientzat eta hilentçat othoitztia.
Gorphutcai behatcen diinac hoc dia: lehena, eriac
biritatcia; bigarrena gose denai jatecat emaitia; hirugar-
-rena, egarri denai, edatecat emaitia; laugarrena, gathibuen
erostia; bos [redacted] garrena, biluciac beztitcia; sei [redacted] garrena, Po-
-bror eta arrotcer pelegrin atherbia emaitia; çazpigarrena, hilac
ehortzia. —— Certaco deitcen dia horiic misericor-
-diazco obrac? Ez ditunlacoan justiciazcor. —— Noiz
obliatcen dute bekhatuiaan phenaan arpian? Jakin-
-tsunec behar handia dela juiatcen dutenian. ——

Dotrinaan laugarrena Phartia, cointan eacun-
-tan beitia erreceitu behar diin Sacramenduiac.

Ikhusi duu cebehar duguun sinhetsi, galdatzetik
Ikhus decaun oai ce erreceitu behar duuun.
Errarkiteu Sacramenduiac. Elic-ama seinduiaan
Sacramenduiac cazpi die. Lehen bortea obrazedo
guticiaz erreceitu behar dia, eta ecin salba ditake
mesprecioz erreceitzeco uzten badia. Arkenbiac boondatezcuac
dia. Huna heien icenac [redacted] Batheiua, Confirmacionia,
Penitentcia, Gorphutz-Seinduia, Anonteiua, Ordena
eta Ezcontca. —— Cer die Sacramenduiac? Hec die
seinale agueri baten, gracia emaiteco eta berthutiac
sorthaazteco J. Cristoc establituiac. —— Cer da Jincuaan
gracia? Hua da Jincuaan hauc eta Cernco premu
iten guitiin icaita dibino bat. —— Ce berthute sor-
-raazten duté Sacramenduiec, gracia emaitean dutelaic?
Beccikihiru Teologalac edo Dibinuac. —— Com dié?
Fedia, Espeantça eta Caitatia. —— Cer da Fedia?
Ikhusi ez duunaan sinhestia, Jincuac eacutsia delacotz
—— Nola bekhatu iten da fediaan contra? Gue
Erligioneco eguiac gucie ez sinhetsiz, hetar dudatuz,
heebeç faltaz ez ikharoz. —— Cer da Espeantça?
Cernco Loriaa iduikitcia Jincuaan graciaan eta gue obra onen
medioz. —— Nola bekhatu iten da Espeantçaan contra?
Jincuaan baithan confiantcia escasez; Cerunaan iraaztecat
ez entseatuz; Jincua barkhatceat ekharria delacoz
bekhatu eginez. —— Cer da Caitatia? Jincuaan
[redacted] Maithatcia gauça gucien gainetic eta laun-proximoa
gue burua becala, hai einez hac guri itia nahi
guinukena. —— Cer da Batheiua? [redacted] ?
Hua da Sacramendu bat bekhatu originala eta bath-
-atu aiteinian in bekhatu gucia barkhatcen di-
-tiona. —— Cer da bekhatu originala? Hua da
Adam eta Eva gue lehen burhasuen hauc becala sor-
-tzetic duun bekhatu bat. —— Nor nahi bathea

decake behar orduian? Bai, Jauna. —— Cembat behar da oitzia battheatceco? Ur naturala ichuri behar da, battheatu nahi denaren buruaren gaineat, dembora berian erraiten delaic: Battheatcen citut Aitaren eta Semiaren eta Izpiritu Sainduaren icenian. Halabiz. —— Certaco da Confirmacioneco Sacramendua? Battheiaren errecebitu fediaren borthizteco. —— Certaco da Penitenciaco Sacramendua? Battheatuz gueroz ein bekhatuiaren barkhatceco. —— Cein dia bekhatu moriic? Mortalac eta benialac. —— Cer da bekhatu mortala? Hua da obraz, hitcez, guticiaz edo goguetaz Jinckoaren Leguiaren gaineal handitan colpatcia. —— Certaco deitzen duen mortala? Arima hiltcen duelacuan. —— Ce combat condicione behar pharte dita Penitenciaco Sacramenduiac bekhatu mortalaren barkhatceco? Hiru, Jauna. —— Cein dia? Bihotceco urrikia, ahozco coofina eta obrazco satisfacionia. —— Bekhatu mortalian erorteen den atdi gueiez coosatu behar da behaala bekhatuia ecestatceco tz? On litake, bainan ez da nesesario. —— Cein behar da bear? Bee bekhatuiaz eguiazko urrikia bat ican behar da, Elicac manatu dembaran coosatceco chedecinaakin. —— Cer da bekhatu beniala? Hua da Jinckoaren Leguia obraz, hitcez, [redacted] guticiaz edo goguetaz gauca ariniancolpatcia. —— Certaco deitcen da beniala? Errechki ecestatcen delacuan. —— Combat guisaz ecestatcen da? Bedeatcez, jauna? Errazkitcen [redacted] 1º Mea-entcunez, 2º Communiatuz, 3º Ni bekhatoria erranez, 4º Apheçpicuaren benedicionia errecebituz, 5º Ur beneicatuiaz, 6º Ogui beneicatuiaz, 7º Gur-Aita erranez, 8º Phereicuna entcunez, 9º Bulharriac joiten ditiunlaic Jinckoai barkhamendu galdatuz. —— Certaco da Communioneco Sacramendua? Diguoki errecebitcen dutelaic ican dain gue arimen hazcurria eta emenda dcan gu baitthi an gracia. —— Ce errecebitcen duçu Communioneco Sacramendu Sainduian? J. Cristo Jincoata Guiçon eguiazcoa

Altareco Sacramendu Seinduian ezealki davila. —— Certaco da Anonteioco Sacramendua? Hiru gauçentçat. — Cein dic? Lehena: Bekhatuien ordorinac khenteeco: bigarrena, arimai etsaiaan tentacionen contra indarremaiteeco: ora arriaan, combeni bada, bihurteeco: —— Certaco da Ordenaco Sacramendua? Elicaco Ministruac, nola beitie Aphecac, Diacriac, Sondiacriac ordonateeco eta contsecrateeco. —— Certaco da Ezconteaco Sacramendua? Esconteeco eta escontcen diraner emaiteagatic elgarrekin batasunean biciteeco eta bere haurrac guichtinoki altchateeco graciac

~~~~~~~~~~~~~~~

Bekhatu Capitalac çazpi dia: 1°. Urguluia, 2°. Abariciua, 3°. lohikeria, 4°. Inbidia, 5°. Gormandiça, 6°. Colera, 7°. alferkeria. —— Certaco capitalac deitcen tutça jeneralian mortalac deitcandiin çazpi bekhatu horiec? Deitcen die capitalac, ceen hetaic bertce bicio baten sortcen beitic ithurburu eta errio batenietaric becala. Mortalen icena ez cohacote hain ontsa, arco aldiz ez dirala cuan benialac beicie. —— Noiz dic mortalac? Jincuaan eta lagunaan amodiua galaasten dutenian. —— Noiz galaasten dute amodio hoi? Jincuaan edo Elicaan manamandu bat gauça handitan colpaasten dauteiuan! —— Cer da Urguluia? Bertciac baino guehiao icaiteco guticia desordonatu bat. —— Cer da abariciua? Liureco ontharunena modio desordenatu bat. —— Cer da Lohikeria? Hua da garbitasunaan contraco atseinen amodiua. —— Cer da Colera? Mendecateeco guticia desordenatu bat. —— Cer da Gormandiça? Hua da jateco et edateco amodio desordenatu bat. —— Cer da Inbidia? Hua da bertceen onaz duan damu bat. —— Cer da Alferkeria? Hua da obra onentçat eta lanaantzat duen lehia escas bat.

Çazpi bicio horien contraco çazpi berthute badia: Urguluian contra, umiltasuna; abariciuaan contra, jenerostatea; lohikeriaan contra, garbitasuna; coleraan contra, pacientcia; gormandiçaaan contra, sobretasuna;
~~~~~~~~~~~~~~~

inbidiaan contra, lagunaan amodiua; alferkeriaan contra, Kharra.

~~~~~~~~~~

Gure arimac hirur etsai baditu guducatu behar ditiunac: Mundua, debrua eta haraguia. — Nola benceutzen da mundua? Haren handitasunac eta erdeustasunac mesprecatuz. — Nola garhitzen da debrua? Othoitzaz eta umiltasunaz. — Nola guducatzen da haraguia? Barurraz eta gorphutzeco mortificacionez. Hau dur etsaic handiena, ez beikitarke (guitarkelacugu) huntaz aparta, munduaan eta Debruaan ganic becala.

~~~~~~~~~~

Berthuta Theologalac hirur dia: fedia, Esperantza eta Caritatia.

~~~~~~~~~~

Berthute Cardinalac edo moralac laur dia: Prudentcia, Çucentasuna, Indarra eta Tempeantca.

Gorphutceco sentsuiac bost dia: bichta, aitcia, gostuia, usaintcia eta hunkia. — Certaco Jincuac eman daizcu sentsuiac eta bertce membruac? Haan cerbitcuco hetaz usaia ein decaun.

~~~~~~~~~~

Arimaco atalac hirur dia: Memoriua, adimenduia eta nahia. — Certaco Jincuac eman dauen memoriua? Orhoit guitan hartaz eta haan ongui-einez. — Certaco adimendua? Nahiz hua ecaut decaun eta goguan erail decaun. — Certaco nahia? Jincua gauça guccian gainetic maitha decaun eta lagun-proximua Jincuaan amoriagatic. —

~~~~~~~~~~

Badia çazpi Izpiritu Saindiaan dohain: 1a cintursteia, 2a adimendua, 3a Contseilua, 4a jakitatia, 5a Indarra, 6a Debocionia, 7a Jincuaan beldurra.

Izpiritu-Saindiaan fruituiac hamabi dia: 1a Caritatia, 2a Bakia, 3a bihotceco handitasuna, 4a umiltsutasuna, 5a fedia, 6a gorphutceco beirapena, 7a Goço izpiritualat 8a Pacientcia 9a Ontasuna, 10a eztitasuna, 11a modestia, 12a garbitasuna.

~~~~~~~~~~

Dohatsutasunac çortci dia: 1a Dohatsu izpirituz pobre diunac, heentcat delacotz ceruietaco erresuma; 2a Dohatsu eztiac, lurraz jabetuco dilacotz; 3a Dohatsu nigarrez daudenac, ecen contsolatuiac içan dia; 4a Dohatsu ongui az gose eta egarri diunac, ecen aseco dia;

5ª Dohatsu misericordiosac, ceren ec misericordia ardi-
-etzico dirute; Dohatsu bihotcez garbi diinac, ceren
Jincoa ikhusico dute; 7ª Dohatsu presunā bakez-
-coac, Jincoaren semiac deithuac içaan diilacotz; 8ª Do-
-hatsu onguiaantcat persecucionia jasaten dutenac,
ceentcat hoo ceu ceruetaco erresuma. —— Cer dia
bai erran dituanac? Çortci dohatsutasunac edo
~~Zaned~~ corionac —— Cer dic horiec? Izpiritu-
Saindiaren dohainetan eta berthutezco obretan diin
hobeenac. —— Nor dia izpirituz pobre diinac? O-
-horeic ez abeastasunic den gutiena ec guticiatcen
ez dutenac. —— Nor dia eztiac? Samurgoic
ez dutenac ez eta [redacted] casic colera moimenduic
ec. —— Nola dia lurraan jabe? Bee burniaz
nausi diilacotz. —— Nor dia justiciaz gose
ét egarri diinac? Been imbiden bethecat
lehiatcen diinac. —— Nor dia misericordiosac?
Arroteekin ceekin urricalmenduz bethiac diinac.
—— Nor dia bihotcez garbi diinac? Bee
gaidura gaichto guciac çaphatcen dituztenac.
—— Nor dia bakezco presunac? Been
baithan eta bertcen artian bakia eçartcen
dutenac. —— Nor dia justiciaantcat
persecutatuac diinac? Persecucionen
bortcha onguian irauten ~~du~~ tenac. —— Certaco
deitcen dituan horiec dohatsutasunac? Ho-
-rietan doolacotz mundu huntaco coriona
eta bertceenaren esparantça.

Guiçonaan lau azken finac

Çein dire guiçonaan lau azken finac? Heriotcia, Jujamendua, Pharaisua eta Ifernua. Cer da heriotcia? Arima gorphutcetic becchtia. —— Cer da Jujamendua? Jujamendua da arimaan Jincuaan aitcinian agertcia ongüiaan sariaeta gaizkiaan gaztiguia ereceiteco. —— Noat joaan da arima jujatua içan orduan? Joaan da bethicotz Pharaiçurat edo Ifernuat, edo dembora batentcat Purgatoriuetaat, guero Pharaicuian sartceco. —— Eta gorphutca cer bilhacatuco da? Lurrian guelditueo da munduiaan akhaantcaino; bainan orduian juntatuco da bere lehenece arimaakin, haan Corthe bera icaiteco. —— Cer da Pharaicuia? Pharaicuia da Aingueruien eta Jincuaan gracian hil diren guiçonentçat [redacted] ina den [lekhu bat gucir dohatsuia] —— Cerda Ifernuia? Ifernuia da Debruian eta bekhatu mortalezco estatuian hil diren guiçonentzat ina den corigaitcezco toki bat. —— Cer da Purgatoriua? Purgatoriua da [redacted] graciazco estatuian hil dien arimac dohatcin toki bat, mundu huntaco orde bere bekhatuientcat satifacione oso batan iteco. —— Satifacionéle emon deçakéu gue Purgatoriuetaco arimen sofricariuen laburtceco? Bai, jauna, arima heen sofricariuac labur eta akhaba ere ditcazkeu gur othoitcez, barurez, amoinez, induljentciez eta bereiki Meçaco Sacrificio Seinduiaz.

Induljentciez.

Cer da Induljentcia? Mundu huntan edo Purgatoriuetan Penitentciaz Jincuai bekhatuientcat eman behar dacon satifacioniaan barkhamendua —— Nola iraazten da? Haan iraazteco manatuac diinac inez graciazko estatuian. —— Nola barkhatcen ditu Elicac bekhatuiai cor caizcon gaztigu temporalac? J. Cristoon eta Elicaan merecimenduian gaindia aplicatuz Elicaan icenian. ——

Incarnacioneco Michteriua

Cer da Incarnacioneco Michteriua? Trinitate Seinduco bigarren Presunaan, erran nahi da Jinco Semiaan Guiçon itia, Maria Birjinaan sabelian, Izpiritu Seinduiaan obraz, eta botherez. Andre hoi gueldi izan celaic Birjina amatu aitcinian, amatcian eta amatu bilhacatu orduan. —— Çombat natualeca ditu J. Cristoc? Baditu biga: Jincuaana eta guiçonaana. Baditu orobat bi adimenda eta bi borondate, Presunaat Jinco becala eta memorisat Guiçon becala, ez beitu Guiçon becala presunaic, eta Jinco becala gauça gucíac goguian atchiliteen beititu.

Badu, [redacted] Jinco becala Aita-at, coïnà beita Aita Eternala, eta Guicon becala Ama-at, coïna beita Andredona Maria; erdulacotz aitaic Guicon becala ez Amaic Jinco becala. —— Non da J. Cristo? Jinco becala lekhu eta gauça gucietan, eta Guicon becala bakharric Cerulan eta Aldareco Sacra-mendu Saindian. —— Coin cunez contcecitu içan da J. Cristo Ama Birjinaan sabelian? Martchuaan hoita-borteian; hiltcen Ortcial-Seinduz, phiztu, Phazco eunian, Salbatorez cerurat altchatu; Mendecoste eunian igorri ciin Izpiritu-Saindua bee apostoluiec.

Coosiuaz

Combat gauça galdatcen ditu Coosio on batec? Bost Jauna. Cl.— x Comdia? Lehenbicicua, Contcientciaan etsamina; Bigarrena, bekhatuiaz naturalecaz goraoco urrikibat; hirugarrena, guehioo bekhatuiic ez iteco chede cineta azkarria; laugarrena, bekhatuiac dien becala aphecai aithortcea; Bostgarrena, Penitentciaan itea. —— Cerda Contcientciaan etsaminatcia? Hua da azken Coosio onaz gueroz in bekhatuen orhoitceat entseatcia. —— Ceingainian behar da etsaminatu? Jincuaan [redacted] eta Elicaan Manamenduiengainian, Misericordiazco Obrengainian, bekhatu capitalen gainean eta bakhotcac bee estatuco einbiden gainian. —— Nola in behar da etsamina hori? Jincuaan launtca galdatu onduan, behar da orhoitceat entseatu nun eta nookin ibili den, ce ocasionetan khau-situ den, cer bekhatu in den Manamendu bakhotcian eta bee estatuco einbidetan. —— Combat dembora behar da hortaco? Ez ditake erran justuki; bakhotchac hartu behar du, khausitcen den circonstantcien arabera, handela-cotz gauça gucius premiatsuia. —— Cer da urrikia? Hua da Jincua ofentsatuicaco damu edo phena bat. —— Combat urriki guisa suerte dic? Biga, Jauna, Contricionia eta Atricionia? Cer da Contricionia? Hua da [redacted] Jincua ofentsatuicaco urriki naturalecaz goraocoat, ceen den gucizz ona eta gucioz maithaarria, coosatceco eta be-khatutic urruntceco chede azkarraakin. —— Cer da Atricionia? Hua da Jincua ofentsatuicaco damubat, edo bekhatuia delacotz gauça itsalgagarria edo dauculacotz ifernuia mercitu eta Cerulia galaaci coosatceco eta bekhatutic urruntceco chede azkar bate kin. ——

Çoin da biurriki horietaic hobeena? Contricioneá, jau-
na. —— Certaco? Contricioneac coosioe gabe barkhat-
-cen beititu bekhatuiac, Atricioneac aldiz Coosinaakin
bakharric. —— Cer da ckedia? Gueticoo bekhatuic
ez iteco deliberu azkarra. —— Cer da Coosina? Hua da
bee bekhatu mortal gucian bedeen aphezai coosorbati ai-
-thorteia, ecautcen dien becala, batee utei gabe. —— Nola
behar dia coosatu bekhatuiac? Behar die garbiki erran
in dien bekhatu mortal gucian, bertzalde eta bekhatuia handit-
-cen edo suerter khambiatcen duten circonstanteiac. ——
Etsamina on baten escasian, ahalguez, beldurrez edo male-
-ciaz uzten bada bekhatu bat erraiteco, coosio on bat iten
da? Ez Jauna, lehenecco bekhatuian gainera sacrileio bat
iten du, eta obliatuia da coosio beraan errebarriteeat. ——
Nahi gabe ahazten bada bekhatu mortal bat, coosio on bat
iten da? Bai; bainan bere oitcen delacc, behar da erran
behar coosiuan nola aitciniaan ahatziic uteic cen bekha-
-tu hua. —— Bekhatu mortal bat dudazcua becala cooza-
-tu orduan othoitcen baguia seurki indula, obligatuiac
guia berriz coosatcia? Bai Jauna Ceen bekhatuiac seur dien ordutic
seur guisa becala aithortu behar beitia. —— Bekhatu be-
-niala coosatu behar dia? Ezzias on da, nahiz ezden
obliacioneic. —— Cer da satifacionia? Coosorac eman
penitenteiaan complitcia bethetcia. —— Noiz in behar da
penitenteia? Apheeac erran demboran, eta ez bada
demboraic fitsatu, ahal beecon laster. —— Ce bekhatu
da Penitenteia in gabe uztia? Penitenteia handia bada
eta pharte handi bat uzten, izaan da bekhatu mortala.
Penitenteia ttipia bada edo handitic guti uzten bada
bekhatuia izaan da beniala. —— Noiz da Penitent-
-cia handia? Emaiten denian bekhatu mortalaantzat-
edo bekhatu mortalcco bidetaic urrunteeco.
Coosio on batentzat behar dien bost gaucetaic bat gue
hobenez faltatcen bacautzu, coosina gaichtua eta
sacrilicina izaan da; eta salbatceco obliatuiac guia
coosio gaichto gucian coosio jeneral batez errebarrit-
-ciat.

Coosatceco moldiaz

Nola behar da coosatu? Coosoraan oinetaat baino
lehen bekhaurica ima da khurutciaan seinalia eta ahurpez-
zarriic erraan: Ni bekhatoria; han akhaatu orduan,
zeikitcen da eta Coosoraan oinetaat heltciaakin,

erraiten da: Laudatuia eta benedicatuia içan bedi Aldareco Sacramendu Saindua, edo: Aita, benedicatzeca-cu ceen in beitut bekhatu. —— Cer in behar da gueroz? Erran onduan noicoz gueroz ez den coosatu eta absolu-cionie izan, aithortu behar dia bee bekhatu gueciac humiltasunic handienaakin. —— Cer erran behar da bekhatuiac aithortu onduan? Bekhatuiac bederazka aithortu onduan, erraiten da: Acusatcentiz oraico eta bici guecico bekhatu gueciez, eta galdatcen dut jincuai bar-khamendu, eta çuri, ene Aita Izpiritualá, penitentcia eta absolucionia, baldin conbeni bacant. —— Cer in behar da bekhatu mortalic ez denian coosatzeco? Lehen in bekhattu mortaletaic bat acusatu; eta ez bada, gue-tienic itan den benialetaic bat. —— Cer in behar da gueo? Coosoraan abisuiac umiltasun eta errespetuakin entçun onduan, penitentcia içaneta, erraiten da atuspez eta bulharrac joiten dielaic Contricionezco Acta. —— Coosiotic landa Cer in behar da? Coosorac erranac ardura goguan eraili; guehioo bekhatuian ez erorteco chedia errebertitu, penitentcia hitceman becala bettio eta jincuai eskerrac bihurtu.

Comunioniaz

Cer da Ostia Saindua? Contsecracione aitcinian oguia, jauna; Aphezac Contsecracioneco hitçac erran onduan, J. Cristoon Gorphutz sacratuia, Cerrian den becen egui-azki eta errealki. —— Cer da Calitcian? Bigarran Contsecracionia artio, arnua, ur chorta batekin; Aphezac Calitcaan Contsecracioneco hitcac erran onduan, J. Cristoon Odol preciatuia, Cerrian aurkhitcen den becen eguiazki eta errealki. —— Ostia Contsecratuian Jesusen Odola [redacted] eta Calitz contsecratuian Jesusen Gorphutzea khausitcen dia? Bai, batian ieola bertcian khausitcen dia J. Cristoon Gorphutzea, Odola, Arima eta Jincotasuna, eta hiru Presuna Dibinuac. —— Oguitic eta arnotic ez da deus gueldituen Contsecracione onduan? Ez, ez dia guel-ditcen oguiaan eta arnuaan itchurac beicic, erran nahi da moldia, coloria, usaina eta gostuia. —— Aphezac oguiaz eta arnuaan itchurac bechten ditiinian, hausten dita J. Cristoon Gorphutzea eta Odola? Ez, J. Cristo den gucia aurkhitcen da bechi den pharte bakhotchian,

eta Ostia pharte bat erreceitcen dūnac, osoa içaitan
dūnac becen ontsa J. Cristo gucia erreceitcendu.

——

Communiatceco disposicioniac

Combat gauça behar dira Communione on bat itceco?
Hirur, Jauna. —— Cein dira? Lehenbicicicoa,
erreceitcen den jakitia; bigarrenecoa, barur naturalian içat-
-tia; hirurgarrenecoa, graciazco estatuan aurkhitcea.
—— Ce erreceitcen du communiatcen denac? J. Cristo gure
Jauna, Jinco eta Guicon eguiazcoa, Ceruan eta Aldarèco
Sacramendu Saindüian daona. —— Ceraitcen duen
barur naturalian jeatiaz? Ecen behar dela gauherdiz
gueroz jan edan gabia, nunez den eriguisa communiatce
—— Cer aitcen duen graciazco estatuan içaitiaz?
Ez dela bekhatu mortalezco estatuan hurbildu behar;
eta examinatu onduan khausitcen bada estatu hortan,
behar dela coosio on bat ez contcientcia garbitu. ——
Bekhatu mortalezco estatuan communiatcen dutenec
erreceitcen dutea J. Cristo? Bai, baina bere condena-
-cioneco: itean dute ecen Sacrilecio bat ikharagarria. ——
Nola hurbildu behar da mahain saindurat? Onhest-
-ki bestitua, umiltasun, errespetu eta debocione eguiaz-
-co batekin. ——

Communiatceco momentuaz.

Ce erran behar da aphecac Ostia Saindua eseniatcen
dilaic? Jauna, ez niz dino cu erreceitceco; baina erracu
bakharric hitz bat, eta en arima içaan da sendotua. ——
Combat aldiz erran behar da? Hirurretan, Jauna. ——
Eta gueo ce erraiten da? Cur- esuetan, Jauna, éçartcen
dut en arima. —— Nola ein behar da Communiatceco
-mementuan? Belhaunca eta beguiac aphaldric, baina Ostia
Saindüaan aldeat itculiac, eta mihia azpico espainaan
gainean eudi-athecatua. —— Ce in behar da Ostia
Saindüia erreceitu onduan? Aphecac esana guibelatu
onduan, aitua hetsi behar da, eta Ostia-Saindüia hecatu
onduan ietsi.

Notes

1° La terminaison ua se prononce oüa, quand le mot sans la désinence est terminé en o: jinco, jincüa; lagno, lagnüa.

2° La même terminaison se prononce ua (comme en français) quand le mot sans la désinence est terminé en u. Ex: Ceru, cerua; buru, burua. —— C'est le seul cas où l'u ait cette prononciation. C'est donc par erreur que j'ai écrit ui toutes les fois que ce cas s'est présenté. Si j'ai laissé subsister la faute, c'est afin de ne pas surcharger ce travail de ratures.

3° Les consonnes que la contraction fait disparaître sont: b, d, g, n, r. Ainsi l'on dit: hooki, baakit, eun, jiin, hobeena pour hobeki, badakit, egun, jinen, hoberena.

4° Souvent dans la contraction une des voyelles qui accompagnent la consonne supprimée dans la prononciation change de nature et devient semblable à l'autre. C'est tantôt l'une tantôt l'autre qui subit ce changement. Ainsi l'on prononce doo, çoon, çiin, jiin pour dago, çagon, ciren, jinen.

5° Quand il y a contraction, la première voyelle s'accentue et la seconde est à peine sensible dans la prononciation. Ainsi les mots précédents se prononceront dôo, côon, jîin, cîin. Du reste cet accent consiste moins dans le prolongement du son que dans la force qu'on lui donne.